

CẢI CÁCH THUẾ GIÁ TRỊ GIA TĂNG TRÊN THẾ GIỚI VÀ GỢI Ý CHÍNH SÁCH CHO VIỆT NAM

● NGUYỄN ĐĂNG KHOA

TÓM TẮT:

Luật Thuế giá trị gia tăng đã qua nhiều lần sửa đổi để bắt kịp với những thay đổi nhanh chóng của kinh tế - xã hội nhưng hiện vẫn còn nhiều bất cập và chưa phù hợp với thông lệ quốc tế. Bộ Tài chính đang lấy ý kiến về Luật Thuế giá trị gia tăng sửa đổi với nhiều đề xuất về mở rộng cơ sở thu thuế, hạn chế gian lận, thất thu thuế, đồng thời hướng tới sự minh bạch, dễ hiểu, dễ áp dụng vào thực tiễn và phù hợp hơn với thông lệ quốc tế. Hiện nay, nhiều quốc gia trên thế giới cũng đang cải cách thuế giá trị gia tăng theo nhiều hướng, đặc biệt trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, nhất là trí tuệ nhân tạo. Bài viết đưa ra một số nội dung cải cách gần đây trên thế giới và những khuyến nghị dựa trên các kinh nghiệm của các nước và ý kiến cá nhân để đóng góp cho dự thảo Luật Sửa đổi Luật Thuế giá trị gia tăng.

Từ khóa: cải cách thuế, thuế giá trị gia tăng, trí tuệ nhân tạo, chính sách.

1. Đặt vấn đề

Thuế giá trị gia tăng là một loại thuế tiêu dùng được áp dụng trên nhiều sản phẩm và dịch vụ khác nhau trên toàn thế giới. Luật Thuế giá trị gia tăng hiện hành tại Việt Nam được ban hành từ năm 2008 và đã qua ba lần sửa đổi, phần nào đã góp phần tăng nguồn thu ngân sách cũng như đáp ứng yêu cầu quản lý thuế của Nhà nước. Tuy nhiên, với sự vận động không ngừng của nền kinh tế - xã hội và xu hướng cải cách thuế trên thế giới, thời gian tới Luật Thuế giá trị gia tăng cần được chỉnh sửa theo hướng vừa tiếp tục đảm bảo nguồn thu cho Ngân sách Nhà nước vừa phù hợp với thực tiễn quản lý thuế của quốc gia và hội nhập với quốc tế.

Bộ Tài chính hiện đang xin ý kiến rộng rãi cho dự án Luật Thuế giá trị gia tăng sửa đổi với nhiều đề xuất thay đổi theo hướng thống nhất với các

luật khác cũng như phù hợp thông lệ quốc tế. Trong bài báo này, chúng ta sẽ xem xét một số cải cách thuế giá trị gia tăng trên thế giới trong những năm gần đây. Các cải cách này bao gồm việc thay đổi mức thuế, mở rộng danh mục sản phẩm chịu thuế, áp dụng giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số và cải cách thực hiện giá trị gia tăng. Đồng thời, tác giả cũng đề xuất một số hướng cải cách đối với thuế giá trị gia tăng tại Việt Nam trong thời gian tới.

2. Các xu hướng cải cách thuế giá trị gia tăng trên thế giới trong những năm gần đây

2.1. Cải cách mức thuế giá trị gia tăng

Mức thuế giá trị gia tăng thay đổi trên toàn thế giới. Một số nước áp dụng mức thuế cao hơn so với những nước khác. Nhiều nước châu Âu, ví dụ như Pháp, Đức và Ý, áp dụng mức thuế giá trị gia tăng ở

mức 20%. Ngoài ra, còn có nhiều nước châu Á, ví dụ như Nhật Bản và Hàn Quốc, cũng áp dụng mức thuế giá trị gia tăng cao, ở mức 10% (Nhật Bản đã tăng thuế suất từ 8% lên 10% vào năm 2019). Ghana và Zimbabwe đều tăng thuế suất lên 15%.

Tuy nhiên, một số nước đã thực hiện cải cách bằng cách giảm mức thuế giá trị gia tăng trong những năm gần đây. Ví dụ, ở Trung Quốc, mức thuế giá trị gia tăng đã được giảm từ 16% xuống còn 13% vào năm 2019. Cải cách này được thực hiện để giúp giảm chi phí cho các doanh nghiệp và tăng trưởng kinh tế của nước này. Tương tự, ở Chile, mức thuế giá trị gia tăng đã được giảm từ 19% xuống còn 18% vào năm 2020. Cải cách này được thực hiện để hỗ trợ kinh tế trong bối cảnh đại dịch Covid-19. Luxembourg và Mozambique cũng cắt giảm thuế suất xuống còn 16%, trong khi Uzbekistan cũng giảm thuế suất từ 15% về còn 12% trong năm 2023.

2.2. Mở rộng danh mục sản phẩm chịu thuế giá trị gia tăng

Một số nước đã thực hiện cải cách bằng cách mở rộng danh mục sản phẩm chịu thuế giá trị gia tăng. Ví dụ, ở Nga, vào đầu năm đã đề xuất chuyển các sản phẩm dành cho trẻ em từ danh sách sản phẩm miễn thuế sang danh sách sản phẩm chịu thuế giá trị gia tăng. Cải cách này được thực hiện để tăng nguồn thu cho ngân sách quốc gia và đẩy mạnh phát triển kinh tế trong nước.

Tương tự, ở Ấn Độ, các sản phẩm dầu thực vật đã được chuyển từ danh sách sản phẩm miễn thuế sang danh sách sản phẩm chịu thuế giá trị gia tăng vào năm 2021. Cải cách này nhằm tăng nguồn thu cho ngân sách quốc gia và đẩy mạnh sự phát triển của nền kinh tế.

2.3. Áp dụng thuế giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số

Trong những năm gần đây, các dịch vụ kỹ thuật số, như các trang web, ứng dụng, trò chơi điện tử và phần mềm, đã trở thành một phần quan trọng của nền kinh tế. Tuy nhiên, áp dụng thuế giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số đã gặp phải nhiều thách thức.

Một số nước đã thực hiện cải cách bằng cách áp dụng thuế giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số. Ví dụ, từ tháng 7/2021, Liên minh châu Âu đã áp dụng thuế giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số như YouTube, Netflix và Amazon Prime. Cải cách này nhằm đảm bảo các công ty kỹ thuật số phải chịu trách nhiệm nộp thuế và tăng nguồn thu cho ngân sách của các quốc gia thành viên. Việc cải cách còn bao gồm loại bỏ việc miễn thuế giá trị gia tăng đối với hàng hóa nhập khẩu vào Liên minh Châu Âu có giá trị lên đến 22 Euro.

Tương tự, ở Việt Nam, từ ngày 01/01/2022, các công ty kỹ thuật số từ nước ngoài phải đăng ký và nộp thuế giá trị gia tăng. Cải cách này cũng nhằm đảm bảo các công ty kỹ thuật số phải chịu trách nhiệm nộp thuế và tăng nguồn thu cho ngân sách quốc gia.

2.4. Cải cách thực hiện giá trị gia tăng

Một số nước đã thực hiện cải cách bằng cách cải thiện cách thực hiện giá trị gia tăng. Ví dụ, ở Brazil, các quy định về giá trị gia tăng đã được đơn giản hóa để giảm thiểu sự phức tạp và giảm chi phí thực hiện cho các doanh nghiệp. Cải cách này nhằm tăng sự minh bạch và đơn giản hóa quy trình thuế giá trị gia tăng và giúp cho các doanh nghiệp có thể thực hiện thuế một cách dễ dàng hơn.

Tương tự, ở Mexico, các quy định về giá trị gia tăng cũng đã được cải cách để đơn giản hóa quy trình thuế và tăng tính minh bạch trong việc thực hiện giá trị gia tăng. Cải cách này nhằm giảm bớt gánh nặng phức tạp về thuế giá trị gia tăng đối với các doanh nghiệp và giúp cho các doanh nghiệp có thể dễ dàng tuân thủ các quy định thuế.

3. Những thách thức trong việc cải cách thuế giá trị gia tăng

Mặc dù giá trị gia tăng là một hình thức thuế tiêu dùng phổ biến, tuy nhiên, việc cải cách hệ thống giá trị gia tăng vẫn đối mặt với nhiều thách thức:

3.1. Sự phức tạp của hệ thống giá trị gia tăng

Hệ thống giá trị gia tăng hiện nay bao gồm nhiều mức thuế và các loại thuế khác nhau cho các sản phẩm và dịch vụ khác nhau. Các quy định pháp lý về giá trị gia tăng cũng phức tạp và khó hiểu, đòi

hỏi các doanh nghiệp và người tiêu dùng phải có kiến thức chuyên môn về thuế để có thể hiểu và tuân thủ đầy đủ.

3.2. Sự khác biệt về các quy định giá trị gia tăng giữa các quốc gia

Các quốc gia có các quy định giá trị gia tăng khác nhau làm cho việc thực hiện giao dịch quốc tế trở nên phức tạp và khó khăn. Vì vậy, cần có sự hợp tác giữa các quốc gia và việc thống nhất các quy định giá trị gia tăng để giảm thiểu rào cản thương mại và tăng cường sự phát triển kinh tế toàn cầu.

3.3. Sự phát triển của nền kinh tế kỹ thuật số

Sự phát triển của nền kinh tế kỹ thuật số đang tác động đến hệ thống giá trị gia tăng. Các công ty công nghệ lớn như Google, Amazon và Facebook đã bị chỉ trích vì không trả đủ thuế giá trị gia tăng, do không có địa chỉ thực tế tại các quốc gia mà họ kinh doanh. Vì vậy, cần có những quy định rõ ràng và chặt chẽ để đảm bảo các công ty này phải trả đủ thuế giá trị gia tăng.

4. Một số đề xuất cải cách thuế giá trị gia tăng ở Việt Nam trong thời gian tới

Việc cải cách thuế giá trị gia tăng là rất quan trọng để nâng cao hiệu quả thu nhập ngân sách, thúc đẩy phát triển kinh tế và đảm bảo công bằng xã hội. Dưới đây là một số đề xuất cải cách đối với thuế giá trị gia tăng tại Việt Nam:

1. Đơn giản hóa cơ cấu thuế suất: Hiện nay, Việt Nam áp dụng tới 3 mức thuế suất giá trị gia tăng khác nhau. Trong năm 2022, việc giảm một số nhóm hàng hóa về mức thuế suất 8% làm cho việc kê khai và quản lý thuế phát sinh nhiều vấn đề. Việc đơn giản hóa cơ cấu thuế suất, chẳng hạn như giảm số mức thuế suất xuống còn 2 (0% và 10%), sẽ giúp giảm thiểu rủi ro trốn thuế và làm giảm chi phí quản lý.

2. Mở rộng cơ sở thuế: Cần xem xét việc giảm hoặc loại bỏ các loại hình miễn, giảm thuế hiện hành để mở rộng cơ sở thuế và tăng thu nhập ngân sách. Điều này cũng giúp đơn giản hóa hệ thống thuế và giảm thiểu rủi ro trốn thuế. Những nhóm có thể đưa ra khỏi diện miễn thuế như các dịch vụ bảo

hiểm nhân thọ hay dịch vụ kinh doanh chứng khoán, tài nguyên thô xuất khẩu.

3. Nâng cao công nghệ và quy trình thuế: Áp dụng các giải pháp công nghệ thông tin trong quá trình quản lý thuế, chẳng hạn như hoàn thiện hệ thống kê khai thuế điện tử, giám sát và kiểm tra giao dịch điện tử, sẽ giúp cải thiện hiệu quả thu thuế và giảm chi phí quản lý. Phần mềm hỗ trợ kê khai trong nhiều năm đã có sự cải tiến đáng kể, có khả năng tích hợp vào các phần mềm kế toán cũng như liên kết với các ứng dụng khai thuế trực tuyến nhưng vẫn còn nhiều sai sót, cập nhật thường xuyên gây phiền hà cho người nộp thuế. Một hướng đi mới mà các nước đang áp dụng là ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) vào công tác tư vấn, hỗ trợ người nộp thuế cũng như giám sát, quản lý thuế. Các trợ lý ảo thông minh có thể giúp giải đáp nhanh chóng và chính xác nhiều nội dung liên quan đến quy định, thủ tục, quy trình đã được quy định trong các văn bản luật và hành chính của cơ quan thuế. Ngoài ra nó còn có thể tổng hợp nguồn dữ liệu khổng lồ qua nhiều năm về người nộp thuế cũng như kiểm soát các giao dịch, góp phần giám sát chặt chẽ các hành vi gian lận hoặc trốn thuế với chi phí tiết kiệm nhất.

4. Tăng cường đào tạo và nâng cao năng lực của nguồn nhân lực thuế: Đào tạo và nâng cao năng lực của cán bộ thuế, đặc biệt là về kỹ năng phân tích và xử lý dữ liệu, kiến thức chuyên sâu về kế toán và báo cáo tài chính, sẽ giúp tăng hiệu quả trong việc phát hiện và ngăn chặn trốn thuế.

5. Tăng cường hợp tác quốc tế: Hợp tác với các tổ chức quốc tế và các nước có kinh nghiệm trong việc quản lý thuế giá trị gia tăng sẽ giúp Việt Nam tiếp thu kinh nghiệm và áp dụng các giải pháp hiệu quả hơn trong quá trình cải cách thuế giá trị gia tăng. Nhiều quốc gia áp dụng hiệu quả thuế giá trị gia tăng như Liên minh Châu Âu hay Nhật Bản sẽ hỗ trợ tốt cả về xây dựng và vận hành hệ thống thuế nói chung, thuế giá trị gia tăng nói riêng một cách hiệu quả.

6. Tăng cường thông tin và truyền thông: Nâng cao nhận thức của người dân về vai trò và tầm quan

trọng của thuế giá trị gia tăng trong việc đảm bảo nguồn thu ngân sách và phát triển kinh tế xã hội. Đồng thời, tuyên truyền về các chính sách thuế, quy định và trách nhiệm nộp thuế của các tổ chức, cá nhân để nâng cao ý thức tuân thủ thuế của người dân. Việc lấy ý kiến về các dự thảo luật gần đây mặc dù đã có nhiều cải tiến nhưng vẫn chưa đến với đại bộ phận dân chúng. Các ý kiến đóng góp chủ yếu đến từ các giới chuyên gia, các doanh nghiệp hoặc những người hành nghề kế toán, tư vấn thuế mà chưa tiếp cận nhiều các nhóm lợi ích khác, do đó chưa có nhiều sự đóng góp đa dạng.

7. *Tăng cường kiểm tra và giám sát:* Thực hiện kiểm tra và giám sát chặt chẽ hơn đối với hoạt động kinh doanh, sản xuất và dịch vụ để phát hiện và ngăn chặn các hành vi trốn thuế. Đồng thời, xử lý nghiêm các trường hợp vi phạm để góp phần nâng cao hiệu quả thu thuế và tạo môi trường kinh doanh công bằng.

8. *Cải cách thủ tục hành chính:* Đơn giản hóa thủ tục hành chính liên quan đến thuế giá trị gia tăng nhằm giảm thiểu gánh nặng cho doanh nghiệp và cá nhân. Điều này sẽ giúp tăng tính minh bạch, thuận tiện cho người nộp thuế và giảm chi phí quản lý.

9. *Đánh giá và điều chỉnh chính sách thuế giá trị gia tăng theo thời gian:* Thường xuyên kiểm tra, đánh giá và điều chỉnh chính sách thuế giá trị gia tăng để phù hợp với xu hướng phát triển kinh tế, đáp ứng nhu cầu ngân sách và đảm bảo công bằng xã hội.

10. *Thực hiện các giải pháp hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa:* Xem xét việc giảm thuế giá trị gia tăng hoặc áp dụng mức thuế ưu đãi đối với các doanh nghiệp nhỏ và vừa nhằm khuyến khích phát triển kinh doanh và tạo việc làm.

5. Kết luận

Trên đây là một số cải cách thuế giá trị gia tăng trên thế giới trong những năm gần đây. Các cải cách này bao gồm việc thay đổi mức thuế, mở rộng danh mục sản phẩm chịu thuế, áp dụng giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số và cải cách thực hiện giá trị gia tăng. Mỗi quốc gia có những cải cách khác nhau phù hợp với tình hình kinh tế của quốc gia đó.

Tại Việt Nam, trong dự thảo đang được lấy ý kiến, Bộ Tài chính đã đưa vào một số nội dung liên quan đến các xu hướng trên. Tuy nhiên, cần lưu ý rằng việc thực hiện các cải cách này phải được cân nhắc kỹ lưỡng và đưa ra một kế hoạch thực hiện chi tiết. Đồng thời, các cải cách này cũng cần được đưa ra trong bối cảnh chung của kinh tế và xã hội của Việt Nam hiện nay. Nếu được thực hiện đúng cách, các cải cách có thể giúp tăng nguồn thu cho ngân sách quốc gia, giảm chi phí cho các doanh nghiệp và thúc đẩy sự phát triển kinh tế. Các đề xuất của tác giả nếu được thực hiện đồng bộ và có sự hợp tác với quốc tế, nhất là việc áp dụng thuế giá trị gia tăng trên các dịch vụ kỹ thuật số cũng như sự đồng thuận của người dân, doanh nghiệp mới đạt hiệu quả cao và không gây ra những tác động tiêu cực đến nền kinh tế ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Jacinta Caragher, (2022). Major standard VAT and GST rate changes scheduled for 1 January 2023, [Online] Available at <https://www.vatcalc.com/global/2023-global-vat-rate-changes/>
2. Ernst and Young, (2023). Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2023. [Online] Available at https://www.ey.com/en_gl/tax-guides/worldwide-vat-gst-and-sales-tax-guide
3. Ruud de Mooij and Artur Swistak, (2022). Value-Added Tax Continues to Expand. More countries are adopting the VAT, and its contribution to global revenue is rising. [Online] Available at <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/b2b-value-added-tax-continues-to-expand>

4. Trần Huyền (2023). Sửa Luật Thuế giá trị gia tăng theo hướng mở rộng cơ sở thu, chống gian lận, thất thu thuế, Truy cập tại Sửa Luật Thuế giá trị gia tăng theo hướng mở rộng cơ sở thu, chống gian lận, thất thu thuế - *Tạp chí Tài chính* (tapchitaichinh.vn)

Ngày nhận bài: 13/2/2023

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 13/3/2023

Ngày chấp nhận đăng bài: 27/3/2023

Thông tin tác giả:

ThS. NGUYỄN ĐĂNG KHOA

Khoa Kinh tế - Quản trị kinh doanh

Trường Đại học An Giang - Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh

VALUE-ADDED TAX REFORMS IN THE WORLD AND SOME POLICY RECOMMENDATIONS FOR VIETNAM

● Master. **NGUYEN DANG KHOA**

Faculty of Economics - Business Administration

An Giang University, Vietnam National University - Ho Chi Minh City

ABSTRACT:

Regulations on Value-added tax (VAT) in Vietnam has undergone numerous revisions to keep up with rapid socio-economic changes. However, these regulations are still have some limitations and they are not in compliance with international standards. The Ministry of Finance is collecting opinions about the draft amended Law on VAT. The draft amended Law on VAT has many proposals on expanding the tax base, limiting tax fraud, etc. The revised law also aims to improve the transparency, ease of understanding and application, and to be more harmonious with international practices. Many countries are also reforming their regulations on VAT with different directions in the context of globalization and rapid technology development, especially the development of artificial intelligence. This paper presents some VAT reforms in the world and makes a number of recommendations based on experiences of other countries and personal opinions in order to improve the draft amended Law on VAT of Vietnam.

Keywords: tax reform, value added tax, AI, solutions.